

20.5.2022

Valtiovarainministeriö

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) lausunto kuntia koskevien valtionavustuskäytäntöjen kehittämisestä

Viite VN/16699/2021

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselta (STEA) lausunnon kuntien valtionavustuskäytäntöjen kehittämistä koskevaan loppuraporttiin ja siinä esiteltyihin kehittämissuhteisiin.

Tausta ja tavoitteet

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (VM212:00/2018) kehittää ja yhdenmukaistaa valtionavustuskäytäntöjä yhdessä valtionapuviranomaisten sekä valtionavustusten hakijoiden kanssa. Kuntien valtionavustuskäytänteiden kehittämiseksi asetettiin oma kehittämisjaosto (kuntajaosto). Sen toimikausi alkoi 1.11.2020 ja päättyi 31.5.2022. Jaoston tavoitteena on selkeyttää kunnille, kuntayhtymille ja kuntakonsernitoimijoille kohdennettavien valtionavustusten muodostama kokonaisuus sekä valtion että kuntien näkökulmasta.

Kuntajaosto kartoitti kuntien valtionavustuskäytänteisiin liittyviä kehittämiskohteita keväällä 2021. Tulokset julkaistiin jaoston väliraportissa (Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:59). Väliraportissa kuvattiin kuntien, kuntayhtymien ja kuntakonserneihin kuuluvien tytär- ja osakkuusyhteisöjen ohjausta ja rahoitusta valtionavustuksilla sekä kartoitettiin niille myönnettävien valtionavustusten kokonaisuutta. Kuntajaoston tunnisti 14 kuntien valtionavustuskäytänteisiin liittyvää kehittämisaluetta, joihin loppuraportissa on etsitty ratkaisuja.

Ehdotuksia toimenpiteistä ja keinoista on kerätty hakijoille ja myöntäjille suuntautuneilla työpajoilla. Kehittämissuhteita on työstetty kuntajaoston kokouksissa. Lisäksi väliraportin tuloksia ja ehdotuksia valtionosuus- ja avustusrahoituksesta on käsitelty kuntapolitiikan tulevaisuusryhmissä sekä kuntatalouden ja –hallinnon neuvottelukunnassa.

20.5.2022

Investointiavustuksiin liittyviä käytänteitä selvitetty ja kehittämisehdotuksia on valmisteltu syksyllä 2021 ja keväällä 2022 kuntajaoston yhteydessä erillisessä investointityöryhmässä.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) lausunto

STEA pitää loppuraporttia huolellisesti valmisteltuna ja sen tarkoitusta kannatettavana. STEAn näkemyksen mukaan esitetyt keinoja olisi kuitenkin hyvä pohtia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

STEA toteaa, että vaikuttavimman ohjausinstrumentin valinta on tarpeen perustella suhteessa muihin käytettäviin instrumentteihin. STEA näkee tärkeäksi, että valtionavustukset muodostavat vaikuttavia kokonaisuuksia ja että rahoitusinstrumenttien synkronointiin kiinnitetään huomiota.

STEA pitää tärkeänä sen arvioimista, mihin toimintaan valtionavustus instrumenttina soveltuu. Valtionavustusten myöntäminen edellyttää laajaa pohdintaa ja useiden näkökulmien huomioimista. Avustusten myöntämiseen liittyvässä harkinnassa on järkevää käyttää kokonaisharkintaa, jossa huomioidaan asukkaiden elämäntilaisiin liittyvät tarpeet, toimintaympäristötieto, sekä muut käytettävissä ja hyödynnettävissä olevat tiedot.

STEA yhtyy loppuraportin havaintoon siitä, että valtionavustusten digitaaliset palvelut luovat perustan läpinäkyvälle ja yhtenäiselle valtionavustus-toiminnalle. Digitaalisiin palveluihin toteutetut ratkaisut tukevat hyvän hallinnon periaatteiden toteuttamista.

STEA toteaa, että vaikutusten arvioinnin ja mittauksen periaatteiden hyödyntämisen näkökulmasta on ensiarvoisen tärkeää, että valtionavustuksella tavoiteltavat hyödyt ja muutokset määritellään mahdollisimman täsmällisesti ja tarkasti jo valtionavustuksen hakuehdoissa. Esimerkiksi ilmiölähtöisessä avustamisessa, jossa on mahdollista yhdistää useampia teema-alueita, voidaan saada vaikuttavuustietoa hyvin moninaisestakin kehittämistoiminnasta vain, mikäli tavoiteltavat hyödyt ja muutokset on hakuvaiheessa kuvattu riittävällä tarkkuudella. Kokemuksiensa perusteella STEA nostaa esille, tulisiko kuntien tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden näkökulmasta pohtia vaikuttavuuden huomioimista esimerkiksi hyvinvointisuunnitelman yhteydessä siten, että tavoitteiden suhteen onnistuneesti edistyneiden hankkeiden ja investointien tulokset palautetaan näkyville loppukäyttäjille, kuntalaisille.

20.5.2022

SOSIAALI- JA TERVEYSJÄRJESTÖJEN AVUSTUSKESKUS

Hanna Heinonen
johtaja

Laura Mattila
lakimies

VN/15580/2022-STM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: